

Sakati bog

Deo drugi

PRIPOVEST IZ MALAŠKE KNJIGE PALIH

STIVEN
ERIKSON

Prevela
Jelena Katić Živanović

■ Laguna ■

Naslov originala

Steven Erikson

THE CRIPPLED GOD

A Tale of the *Malazan Book of the Fallen*

Copyright © Steven Erikson 2011

First published as THE CRIPPLED GOD in 2011 by Bantam Press, an imprint of Transworld Publishers. Transworld Publishers is a part of the Penguin Random House group of companies.

Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

Cover Artwork © by Steve Stone represented by Artist Partners Limited

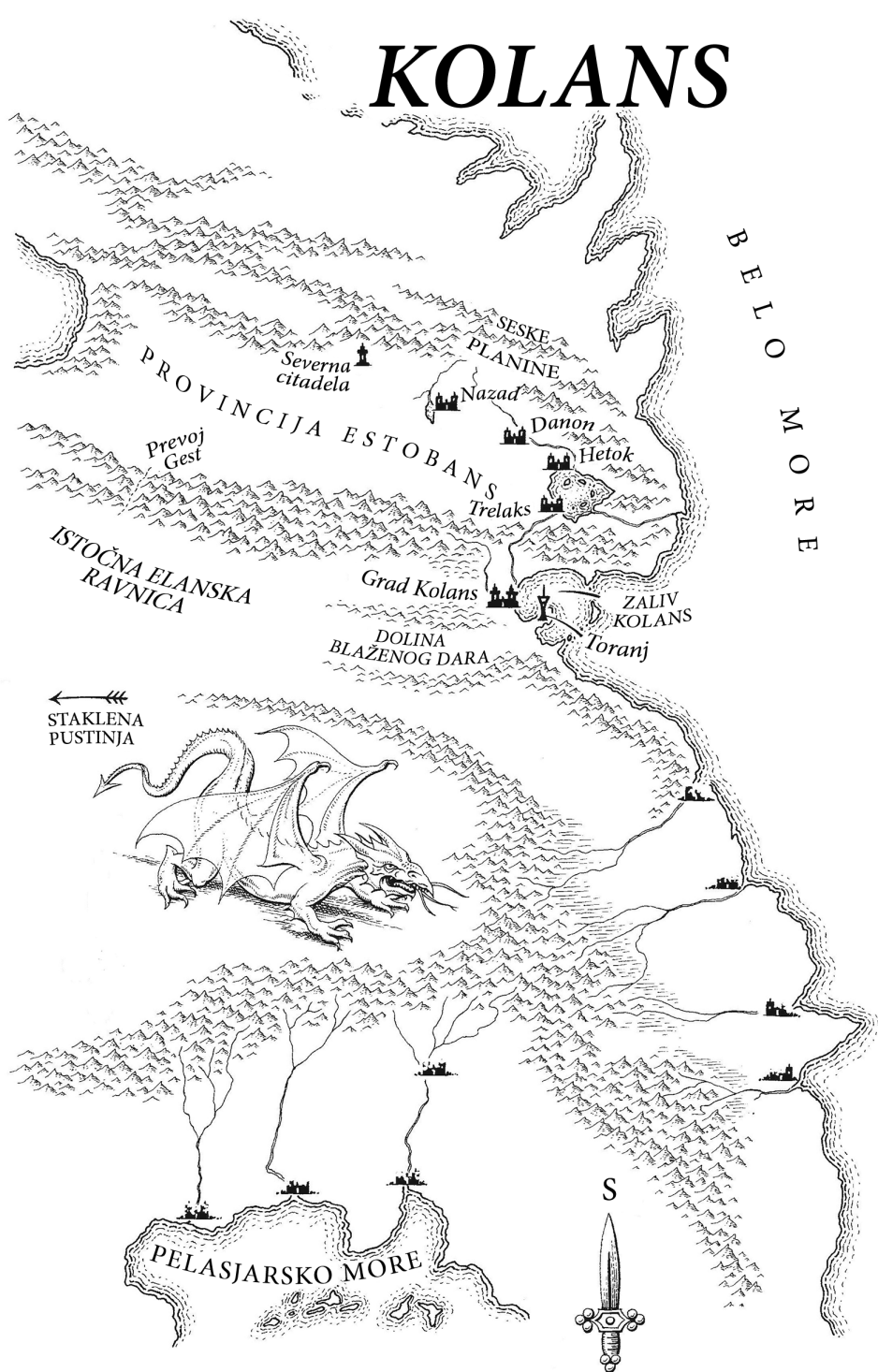
Mape: Nil Grouver

Pre mnogo godina jedan čovek se odlučio da rizikuje
i pruži šansu nepoznatom piscu i njegovom prvom
romanu fantastike – romanu koji je već u više navrata
obilazio razne izdavače, bez imalo uspeha. Bez njega,
bez njegove vere i, u godinama koje su usledile,
bez njegove nepokolebljive posvećenosti ovom
nepreglednom poduhvatu, *Malaška knjiga Palih* ne
bi postojala. Imao sam tu izuzetnu povlasticu da od
početka do kraja radim s jednim jedinim urednikom,
i zato skrušeno posvećujem *Sakatog boga* Sajmonu
Tejloru, svom uredniku i prijatelju.

Sadržaj

Mapa	ix
Šesta knjiga: Posvećeno onom u lancima	1
Sedma knjiga: Tvoja lična obala	181
Prvi epilog	549
Drugi epilog	566
Dodatak	573
<i>O autoru</i>	581

KOLANS

Šesta knjiga

Posvećeno onom u lancima

Da znao si čemu ovaj put vodi nužnom
Da li bi se poći njime potrudio?
Da znao si bol na ljubavi kraju tužnom
Da li bi je ipak probudio?

U tami točkovi krugove tvore
U tami prašina prigušena tuži
U crvenoj vatri točkovi gore
U tami sunce beskrajno kruži

Da znao si misao kojom ti se um gizdao
Da li bi je sebi dopustio?
Ako bi ovom rečju prijatelja izdao
Da li bi je ipak izustio?

U tami točkovi krugove tvore
U tami prašina prigušena tuži
U crvenoj vatri točkovi gore
U tami sunce beskrajno kruži

Da si lice tog mrtvaca znao
Da li bi ga ipak dotakao?
Ako bi dušu njime na put odaslao
Da li bi ovaj novčić ukrao?

U tami točkovi krugove tvore
U tami prašina prigušena tuži
U crvenoj vatri točkovi gore
U tami sunce beskrajno kruži

Sparačko pojanje
Psalam VII „Strvinarski smeh“
Sparak Netem

Sedamnaesto poglavlje

Sva će ta lica u redovima čekati
Dok svako ne obujmim šakama
Prisećajući se kako je to
Biti ono što nisam.
Hoće li sve ove muke
Izbledeti u belinu?
Otopiti se kao sneg na kamenu
U vrelini zore?
Osećate li moje šake?
Ova sparušena krila
Snova o letenju – otkinuta
Darovi su pohabani.
Ipak se držim čvrsto, penjem sigurno
Kroz vaše oči –
Ko me čeka
Dalje od razorenih gnezda
Prizori nasilja
Potraga će lako naći
Grančice slomljene
Čuperke kose i perja
Prosuto što se suši
Uzleteste li lako
Brzo i nepovređeno?
Toliko laži ostavljamo na miru
Slatka hrana da nas osnaži
Ali redovi su nepomični
I putujemo bez koraka
Ono što te čikam da izgubiš
Davno sam sâm predao
Ali što te molim da pronađeš
Moram li tada izgubiti?

U ovim redovima ima priča
Za svaku crtu, svaki slomljeni osmeh
Primakni se, dakle
I otari te suze
Jer imam priču da ispričam

Bez svedoka
Alas kel Tat

Ovi vojnici. Te dve reči visile su u njenoj glavi kao dva komada mesa na kukama u kasapnici. Vrtele su se, sporo, besciljno. S njih je kapalo, ali kapanje se usporavalo. Ležeći na boku, smeštena na pakete umotane hrane, Badali je mogla da položi glavu na jedan od njih i posmatra grub trag koji se pružao iza kolone. Više nije mnogo toga ostajalo za njima – izuzev tela – a pod svetlošću Stranaca od žada ti bleđi obrisi izgledali su kao oborene mermerne statue pokraj davno napuštenog drumu. Predmeti čije su priče nestale, čija je prošlost zauvek izgubljena. Kad bi se umorila od tog pogleda, mogla bi da se okrene na drugu stranu, da gleda napred, a kolona je odatle ličila na nabubrelog crva s hiljadama glava duž svojih izduženih leđa, i svaka glava bila je rob jednog istog tela koje puzi.

S vremena na vreme taj bi crv odbacivao sa sebe ono što je odumrlo, i ti delovi bi bili odgurani u stranu. Oni koji bi prolazili pored pružali su ruke, prikupljali delove odeće da ih tokom dana iskoriste kao zaslon, prišivene jedne uz druge – hladovina darovana od mrtvaca – i do vremena kad ti odbačeni delovi crva stignu do nje, uglavnom bi bili nagi, i već bi postali mermerni kipovi. *Zato što, kad se sve ruši, obaraju se i statue.*

Neposredno pred njom, ogoljena leđa tegljača što se muče u jarmovima presijavala su se od dragocenog znoja. I debeli konopci su se uvijali, čitavom dužinom otpuštajući dah svetlucave prašine kad god se zategnu. *Ove vojnike zovu teškašima. Bar neke od njih. One koji ne stanu, koji ne padnu, koji ne umru. One koji*

plaše ostale i teraju ih da ne odustanu. Sve dok ne padnu mrtvi. Teškaši. Ovi vojnici.

Misli su joj se vratile unazad. Sunce se prosipalo duž obzorja. Dan je prolazio, i bio je to dan kad niko nije progovorio, kad je Zmija bila nema. Hodala je tri koraka iza Ruta, a Rut je bio pogrbljen nad Nošenom, koja je bila sklupčana u njegovim rukama, i Nošenoj su oči bile sklopljene pred sjajem sunca – ali opet, uvek su bile sklopljene, jer je toliko toga na svetu bilo mučno gledati.

Biće to njihova poslednja noć. Znali su to – čitava Zmija je to znala. Badali nije rekla ništa da ih ubedi u suprotno. Možda je i ona odustala – nije bilo lako zasigurno znati. Prkos može da zadrži svoj oblik čak i kad nije sačinjen ni od čega osim od pepela i ugaraka. Srdžba može da deluje vrelo na dodir, ali uistinu je beživotna i hladna. Na taj način svet može da zavara. Može da laže, a laganjem priziva obmanu. Priziva pomisao da to što je *jeste* istina. Na taj način svet može da verovanje pretvori u smrtonosnu bolest.

Zurila je u leđa tegljača, i prisetila se još nečeg.

Rut je počeo da zastajkuje. Zaustavio se. Zakrkljao je zvukom bez reči, pa zakrkljao ponovo, i rekao: „Badali... Muve sada hodaju.“

Pogledala je ka svojim nogama, da proveri mogu li je odvesti do njega, i one su polako, s teškom mukom to izvele. A negde daleko ispred, tamo ka čemu je Rut gledao svojim oslepljenim, otocima zatvorenim očima, ugledala je roj obrisa, crnih pod crvenim sjajem sutona. Crni roj. Muve na dve noge, jedna skupina, pa još jedna i još jedna, izbijale su iz krvave svetlosti.

„Muve hodaju“, rekao je Rut.

Ali oterala ih je. Svojom poslednjom zapovešću, onom koja ju je iscrpla. A sada, ovog dana, osim vazduha nije imala šta da oduva sa usana.

Badali je zaškiljila.

„Želim ponovo da budem slep, Badali.“

Pogledala je natečene guke što mu ispunjavaju očne duplje. „Još si slep, Rute.“

„Onda... onda su mi u glavi. Muve... *u mojoj su glavi.*“

„Nisu. I ja ih vidim. Ali to što liči na rojenje – to je samo sunčeva svetlost iza njih. Rute, to su ljudi.“

Tada je zamalo pao, ali je ipak raširio stopala i sa užasnom gracioznošću se ispravio. „Oci.“

„Ne. Da. Ne.“

„Jesmo li se okrenuli, Badali? Jesmo li nekako krenuli putem kojim smo došli?“

„Nismo. Vidi, zapad – hodali smo ka zalasku sunca, svakog dana, svake večeri.“ Tada je začutala. Zmija se sklupčavala iza njih dvoje, njeno mršavo telo od kostiju se sažimalo, kao da će ih to zaštititi. Prilike su se primicale iz sutona. „Rute, to su... deca.“

„Šta je to, to na njihovoj koži... na njihovim licima?“

Videla je jednog oca među njima, brade sede i rđave, očiju napaćenih kao što su bile oči nekih od očeva – kad su poslednji put slali svoje mlade od sebe. Ali pažnju su joj privukla lica dece. *Tetovaže.* „Obeležili su sebe, Rute.“ *Kapljice, crne suze. Ne, vidim istinu sada. Nisu to suze. Suze su presušile i nikad se neće vratiti. Te oznake, na njihovim licima i šakama, na rukama i vratu, na ramenima i grudima. Te oznake.* „Rute.“

„Badali?“

„Imaju kandže.“

Oteo mu se tada isprekidan dah, ostavivši ga da vidno drhti.

„Pokušaj sada, Rute. Tvoje oči. Pokušaj da ih otvoriš.“

„Ja... ne mogu...“

„Pokušaj. Moraš.“

Otac, okružen ruljom svoje dece s kandžama, tada se približio. Bili su iscrpljeni – jasno je to videla. *Nisu nas očekivali. Nisu došli da nas traže. Nisu ovde da nas spasu.* Sada je videla njihovu patnju, žeđ koja im je kao kosturna ruka zarivala nokte u lice. *Kandže će vas naterati da patite.*

A ipak, otac, kad se zaustavio pred Rutom, posegao je za mešinom vezanom za remen mača. Jedva da je bilo vode u njoj – videlo se po tome koliko je spljoštena, po tome kako ju je lako podigao. Otčepio ju je, i pružio Rutu.

Koji je tada pridigao Nošenu. „Ona prvo“, rekao je. „Molim vas, prvo malena.“

Pokret je bio nedvosmislen i otac je bez oklevanja prišao; čim je Rut povukao tkaninu sa sitnog, smežuranog lica Nošene, bradati čovek se nagnu nad nju.

Videla je kako je ustuknuo, videla je kako je podigao glavu i zagledao se u prореze Rutovih očiju.

Badali je zadržavala dah. Čekala.

Tada je nakrenuo mešinu, postavio otvor nad usta Nošene i voda je curnula.

Badali je uzdahnula. „Ovaj otac, Rute, to je dobar otac.“

Jedno od dece s kandžama, godinu ili dve starije od Ruta, tada je prišlo i nežno preuzelo Nošenu iz Rutovog naručja – možda bi se opirao, ali nije imao snage, a čak i kad se beba našla u rukama tog čudnog dečaka, Rutove su ostale zgrčene, kao da je i dalje drže, i Badali je tada videla da su mu se žile na laktovima skratile, potpuno zategle. I zamislila se, pokušavajući da se seti kad je poslednji put videla Ruta bez Nošene u naručju, i nije uspeła.

Beba je sada bila duh u njegovom naručju.

Otac je plakao – videla je tragove suza na njegovim potamnelim, rošavim obrazima – i prineo je mešinu Rutovim ustima, progurao je između usana. Nekoliko kapi, i gotovo.

Rut je progutao.

Ostala deca s kandžama promicala su pored njih, zalazeći u skupčanu Zmiju, i odreda su odvezivala svoje mešine. Nije ih bilo dovoljno. Ipak su to radila.

I tada je Badali ugledala novu Zmiju kako izlazi iz sutona, a ona je bila sva od gvožđa i lanaca, i znala je da ju je već videla, u svojim snovima. Odozgo je gledala na svetlucavu guju. *Očevi i majke, ali odreda deca. A tamo... vidim je... to je njihova jedna majka... vidim je. Ona dolazi.*

Od žene se raširilo još ljudi, s još mešina s vodom.

Zaustavila se blizu bradatog oca, pogleda uprtog u Badali, a kad je progovorila, bio je to jezik iz Badalinih snova. „Svirče, hodaju u pogrešnom smeru.“

„Jašta, zapovednice.“

„Vidim samo decu.“

„Jašta.“

A iza te žene stajao je još jedan vojnik. „Ali... zapovednice, čiji su oni?“

Okrenula se. „Nije bitno, pesnice, pošto su sada naši.“

Rut se okrenuo ka Badali. „Šta to oni govore?“

„Kažu da moramo da se vratimo.“

Dečak je samo usnama obrazovao tu poslednju reč. *Vratimo?*

„Rute“, rekla mu je Badali, „nisi omanuo. Vodio si Zmiju, i tvoji slepi jezik je palacao dok nije pronašao ove neznance koji više nisu neznanci. Rute, izveo si nas iz smrti i doveo u život. Rute“ – prišla je za korak – „sada možeš da se odmoriš.“

Bradati čovek – čije je ime bilo Svirac – uspeo je da uhvati Ruta kad se skljkao, ali obojica su pali na kolena.

Zapovednica pride za pola koraka. „Kapetane? Da li je živ?“

Nakon nekoliko trenutka podigao je pogled. „Ako mu srce još kuca, zapovednice, ne mogu ni da ga osetim ni da ga čujem.“

Badali je tada progovorila na njihovom jeziku. „On živi, oče. Samo je otišao. Na neko vreme.“

Čovek kojeg je majka nazvala pesnicom, a koji je stajao iza, tada se primakao i upitao: „Dete, kako to da govoriš malaški? Ko si ti?“

Ko sam ja? Ne znam. Nikad nisam znala. Pogledala je majku u oči. „Rut nas je doveo vama. Jer ste samo vi ostali.“

„Samo mi?“

„Jedino nam vi nećete okrenuti leđa. Ti si naša majka.“

Čuvši to, zapovednica kao je uzmakla, i oči kao da su joj blesnule bolom. A ona je sklonila pogled s Badali, koja je tada pokazala na Svirca. „A on je naš otac, i uskoro će otići, i više ga nikada nećemo videti. Tako to rade oci.“ Ta pomisao ju je rastužila, ali otresla je glavom da se oslobodi tog osećanja. „Jednostavno je tako.“

Činilo se da zapovednica drhti, da nije u stanju da pogleda Badali. Umesto toga, okrenula se čoveku pored sebe. „Pesnice, otvorite rezervnu burad.“

„Zapovednice! Pogledajte ih! Pola će ih umreti pre zore!“

„Pesnice Blistiže, izdala sam vam naređenje.“

„Ne možemo da odvojimo ni kap vode! Ne za ove... ove...“

„Poslušajte moje naređenje“, rekla je zapovednica umornim glasom, „ili ću vas pogubiti. Ovde. Smesta.“

„I suočiti se sa otvorenom pobunom! Kunem se...“

Svirac se tada uspravio i prišao Blistigu, zaustavivši se toliko blizu da je Blistig morao da uzmakne za korak. Ništa nije rekao, samo se smeškao, i zubi su mu se belasali usred te gužve rđave brade.

Prorežavši neku psovku, Blistig mu je okrenuo leđa. „Vama o glavu.“

Zapovednica je tada progovorila: „Kapetanice Jil, kapetane Gude, ispratite pesnicu Blistiga.“

Muškarac i žena koji su stajali nedaleko od njih tada su se okrenuli da okruže Blistiga dok je stupao nazad ka koloni.

Svirac se vratio do mesta gde je ležao Rut. Kleknuo je pored dečaka, položio mu dlan na mršavi obraz. Tada je podigao pogled ka Badali. „On vas je vodio?“

Klimnula je.

„Koliko daleko? Koliko dugo?“

Slegnula je ramenima. „Iz Kolansa.“

Čovek je zatrepao, pa nakratko pogledao ka zapovednici, a onda ponovo ka Badali. „Koliko dana, onda, do prve vode?“

Odmahnula je glavom. „Do Ikarijasa, gde ima bunara... Ja... ne mogu da se setim. Sedam dana? Deset?“

„Nemoguće“, rekao je neko iz gomile koja se okupila oko zapovednice. „Imamo zaliha za jedan dan. Bez vode, najviše tri dana – zapovednice, nećemo uspeti.“

Badali je nakrenula glavu. „Kad nije bilo vode, bilo je krvi. Muva. Krhotina. Kad nije bilo krvi, bilo je dece koja su umrla.“

Neko je tada rekao: „Pesnica Blistig je ovoga puta u pravu, zapovednice. Nećemo uspeti.“

„Kapetane Svirče.“

„Da?“

„Neka vaši izvidnici povedu one sposobne da hodaju na kraj kolone, do zaprega s hranom. Zamolite Kundrile da se pobrinu za ostale. Postarajte se da svako dobije vodu, kao i hranu, ako mogu išta da pojedu.“

„Razumeo, zapovednice.“

Badali je gledala kako podvlači ruke pod Ruta, gledala je kako ga podiže. *Rut je sada Nošen. Nosio je Nošenu dok više nije mogao da je nosi, a sada nose njega, i tako to ide.*

„Zapovednice“, rekla je kad je Svirac odneo Ruta, „zovem se Badali, a za tebe imam pesmu.“

„Dete, ako još i tren ostaneš ovde nezbrinuta, umrećeš. Saslušaću tvoju pesmu, ali ne sada.“

Badali se osmehnula. „Razumem, majko.“

A za tebe imam pesmu. Zurila je u leđa što se napinju, u konopce što se linjaju, u prevrnutu statue gurnute pored puta. Dve noći su prošle od tog susreta, otkako je Badali poslednji put videla zapovednicu. Ili čoveka po imenu Svirac. A vode više nije bilo, i Rut se još nije budio, a Sadik je sedeo na zavežljajima i slagao svoje stvarčice u obrasce samo da ih ponovo spakuje u vreću, do sledećeg puta.

I slušala je svađe. Čula je tuče, videla iznenadne vrtloge gde su letele pesnice, gde su se vojnici rvali, noževi potezali. Gledala je kako ti muškarci i žene posrću ka svojoj smrti, pošto je Ikarijas bio predaleko. Ništa im nije ostalo za piće, a sada su i oni što su pili sopstvenu mokraću počinjali da lude, jer je mokraća bila otrov – a ipak nisu hteli da puste krv umrlima. Samo su ih ostavljali da leže na tlu.

Ove noći izbrojala ih je pedeset četvoro. Prethodne noći ih je bilo trideset devetoro, a u danu između izneli su sedamdeset dva tela iz logora, i ovoga puta čak nisu ni iskopali rov, jednostavno su ih ostavili da leže u nizu.

Deca Zmije bila su u zaprežnim kolima s hranom. Njihovo hodanje je bilo okončano, a i ona su umirala.

Ikarijas. Vidim tvoje bunare. Bili su skoro suvi kad smo te napustili. Nešto odvlači vodu, čak i sada. Ne znam zašto. Ali nije ni bitno. Nećemo stići do njih. Istina je, dakle, da sve majke moraju da omanu? I da svi očevi moraju da odu, da ih niko više nikad ne vidi?

Majko, imam pesmu za tebe. Hoćeš li mi doći? Hoćeš li čuti moje reči?

Kola su se ljuljala, teškaši se napinjali. Vojnici su umirali.

Sada su bili na stazi. Svirčevi izvidnici nisu imali poteškoća da je prate. Sitne, izbeljene kosti svih onih koji su pali iza dečaka po imenu Rut i devojčice po imenu Badali. Svaka ta mala zbirka na koju bi nabasali bila je optužba, nemi prekor. Ta deca. Postigla su nemoguće. *A sada ćemo ih mi izneveriti.*

Mogao je da čuje krv u sopstvenim žilama, njenu mahnitu žurbu kroz šuplja mesta, i zvuk koji je stvarala bio je neprestani urlik. Da li zapovednica i dalje veruje? Sada kad umiru na lopate, da li se i dalje drži svoje vere? Kad se pokaže da rešenost, da tvrdoglava volja nije dovoljna, šta onda? Nije imao odgovore na takva pitanja. Ako bi je potražio – *ne, dosta joj je toga. Stalno je opsedaju. Pesnice, kapetani, sekači.* Uostalom, pričanje je bilo mučanje – usne su bile ispucale, natekli jezik se mučio, svaka izgovorena reč izazivala je bol u dnu grla, stegnutog i izgrebanog.

Hodao je sa svojim izvidnicima, ne želeći da se vrati, da vidi šta se dešava u koloni. Nije želeo da bude svedok njenog raspada. Da li njegovi teškaši još vuku kola? Ako vuku, budale su. Da li je ostalo ijedno od one izgladnele dece? Onaj dečak Rut – što je nosio onu stvar toliko dugo da su mu ruke ostale trajno obogaljene – da li je i dalje u komi, ili je skliznuo na drugu stranu, verujući da ih je sve spasio?

To bi bilo najbolje. Na obmani odjahati prvo u zaborav. Nema duhova ovde, ne u ovoj pustinji. Njegova duša bi samo odlebdela. Jednostavno. Spokojno. Podigla bi se noseći tu bebu – pošto će zauvek nositi tu bebu. Lepo putuj, momče. Lepo putujte, oboje.

Došli su tražeći majku i oca. Hiljadu dece, hiljadu siročića – ali ovde, na ovoj stazi, počinjao je da uviđa koliko ih je zapravo nekada bilo – u toj povorci koju je Badali zvala Zmijom, i taj uvid mu se kao nož zarivao u srce. *Kolanse, šta si učinio? Svom narodu? Svojoj deci? Kolanse, zar nisi imao odgovor bolji od toga? Bogovi, da smo mogli da te nađemo – da smo mogli da se suočimo s tobom na bojnem polju... Pružili bismo odgovor na tvoje zločine.*

Zapovednice, s pravom si tražila ovaj rat.

Ali si pogrešila misleći da možemo pobediti. Ne možeš voditi rat protiv ravnodušnosti. Ma slušaj me samo. Zar sam mrtav? Ne, još nisam.

Prethodnog dana, kad je čitav logor umuknuo, dok su vojnici nepomično ležali pod movama, posegao je u svoj ranac, položio dlan na Špil zmajeva. *I... ništa. Beživotan.* Ova pustinja je pustoš i nikakva moć ne dopire do njih. *Učinili smo bogove slepima. I bogove, i neprijatelja pred nama. Zapovednice, shvatam tvoje razloge za ovo. Shvatao sam ih onda i shvatam ih sada. Ali pogledaj nas – ljudska smo bića. Smrtnici. Ništa jači od bilo kog drugog. I ma koliko želela da od nas napraviš nešto više, nešto veće, izgleda da ne možemo da budemo ono što bi ti htela.*

Ne možemo da budemo ni ono što bismo sami hteli. A upravo to, više od bilo čega drugog, jeste ono što nas slama. Ipak, još nisam mrtav.

Prisetio se tog trenutka kad su našli decu; načina na koji su se njegovi izvidnici – i sami ne mnogo stariji od njih – s takvom ozbiljnošću umešali među izbeglice, dajući svu vodu koju su nosili – predali su sve što im je bilo dodeljeno za marš te noći, idući od usta do usta, sve dok i poslednja kap nije bila iscedena iz njihovih mešina. A onda je ta kundrilska omladina mogla samo da stoji, bespomoćno, okružena decom koja pružaju ruke – ne da mole ili zahtevaju, već samo da dotaknu, i da im tim dodirirom zahvale. *Ne na vodi – nje više nije bilo – već na tome što su uradili.*

Koliko duboko neko mora da padne da bi zahvaljivao za običnu želju? Za praznu nameru?

Oni koji su vas oterali...

Ali imamo saveznike i pred njima ne stoje nikakve prepreke, ništa što bi im usporilo marš ka Kolansu. Geslere, pokaži Olujnom istinu o ovome, a onda ga pusti s lanca. Pusti ga da urlikne tako da i sami Psi zadrhte! Pusti ga, Gese, preklinjem te.

Zato što mislim da nećemo uspeti.

Svirac podiže glavu, iako su mu kosti vrata škripale, pa mrko pogleda Strance od žada. Sada su ispunjavali celo noćno nebo, kao razbuktale posekotine na licu nebesa. *Od znamenja mi se povraća. Muka mi je od ovih bedastoća. Ali... šta ako vi gore niste ništa ni nalik tome? Šta ako vaše putovanje pripada vama i samo vama, ako je bez odredišta, bez razloga i svrhe? Šta ako se, sutra ili prekosutra, napokon prizemljite – da zbrišete s lica zemlje sve nas, da učinite besmislenom svaku našu borbu, svaki naš veliki plemeniti cilj? Šta nam onda time poručuješ, o ti veličanstveni univerzume?*

Sudbina je laž.

Ali opet, marim li uopšte za to? Vidi ove kosti preko kojih gazi-mo. Idemo onoliko daleko koliko možemo, a onda stanemo. I to je tako. Tako je i nikako drugačije. Dakle... šta sada?

„Zmije“, reče Banašar, žmirkanjem se boreći protiv oštre jasnoće treznih vizija. *Bolje je bilo kad je sve bilo mutno. Mnogo bolje.* „To je možda mogao biti moj prvi strah, onaj koji me je naterao da nabasam pravo na jamu guja koju tako bezbrižno zovemo hramom D'rek. Suoči se sa onim čega se plašiš, zar to nije savet mudraca? Možda je upravo to odistinska kletva trezvenosti, ta spoznaja da biti uplašen zapravo nije nešto čime se jača karakter, i da je taj savet čisto sranje, i da je svet prepun lažova?“

Zapovednica je ćutke koračala pored njega. Nije ni očekivao odgovor, doduše, pošto više nije ni bio siguran da mu reči zaista prelaze preko usana. Bilo je moguće, zapravo izrazito verovatno, da je sve što je izgovorio u protekla dva dana ostalo samo u njegovom umu. Ali opet, tako je bilo lakše.

„Pobuna. Čak mi i sama ta reč izaziva... zavist. Nikada je nisam osetio – ovde, u duši. Nikad nisam iskusio ni jedan jedini

tren prkosne srdžbe, ni sopstva koje zahteva svoje pravo da bude pravedno onako kako želi da bude. Čak i kad ne zna kako to izgleda. Jednostavno to želi.

Naravno, piće je slatka predaja. Utočište kukavica – a svi smo mi kukavice, svi mi pijanci, i nemojte dozvoliti nikome da vas ubeđuje u suprotno. Jedino smo u tome dobri, uglavnom, zato što je to istovremeno i razlog i sredstvo našeg bekstva. Od svega. I upravo zato je pijancu potrebno da ostane pijan.“

Bacio je pogled ka njoj. Sluša li? Ima li uopšte šta da se čuje?

„Da nastavimo, od ove teme mi se... sloši. Čeka nas sledeća grandiozna zamisao, čim se setim jedne. *Zmije, pitate?* Pa, naravno da je to bila grandiozna zamisao – to što nas je devojčica tako nazvala. Njih. Nas. Zmije u pustinji. Smelo je, ako bolje razmislite. Zmije je proketo teško ubiti. Kliznu vam ispod nogu. Kriju se na otvorenom.

Dakle... hm, šta kažete na znanje? Ono kad spoznaja postane razlog pada u nemilost. Kad istina pre osuđuje nego što oslobađa. Kad prosvetljenje ne pokazuje ništa osim mračnog patosa naše beskonačne liste neuspeha. Sve to. Ali takvi stavovi, pa... dolaze od onih koji žele da podstaknu neukost – taktika od životne važnosti u njihovom održavanju moći. Uostalom, prava spoznaja primorava čoveka da dela...

Ili ne?“

Tada je zastao, pokušavajući da razmisli o svim posledicama toga. Ali samo je osetio žaoku straha. „U pravu ste, bolje da opet pređemo na nešto drugo. Ako išta znam, to je da o nekim stvarima ne želim ništa da znam. Dakle... ah, u skladu s temom neočekivanih gostiju, da pričamo o junaštvu?“

Smeška je posrtala nekoliko koraka u stranu, pa se spustila na jedno koleno. Boca stade iza nje, štiteći joj leđa. Činilo se da mu kratki mač u rukama podrhtava sam od sebe.

Gledao je kako Balvan probija sebi put kroz gužvu. Nikad mu nije video toliko smrknuo lice. „Koriče!“, razdrao se.

„Evo me, vodniče.“

„Živ si?“

„Primetio sam mu pogled u očima“, odgovori Korik, pojavivši se na vidiku. Jedna strana lica bila mu je oblivena krvlju, ali krv nije bila njegova. „Video sam hijene koje izgledaju razumnije.“ Pokazao je dugim okrvavljenim nožem. „Onaj desetar što ih je podjario...“

Čovek ka kojem je Korik pokazivao bio je na kolenima. Redovna vojska. Krupan, plećat, s drškom noža koja mu je štrčala pravo iz desne strane grudi. Krv mu je navirala na usta i nozdrve, klobučeci se.

Balvan mrko pogleda naokolo, primetivši Bocu. Prišao mu je. „Smeška... pogledaj me, vojniče.“

Podigla je glavu. „Kô što Korik reče, vodniče – nismo ni slepi ni glupi. Videla sam kako ih podjaruje, pa sam mu poklonila nož.“

Balvan srete Bocin pogled.

Boca klimnu. „Dvanaest koraka daleko, u mraku, usred gužve.“

Desetar na samrti spusti bradatu vilicu na grudi; izgledao je kao da zuri u svoja kolena. Korab mu se primače i čušnu ga. Preturio se. Pao je s tupim udarom na tlo, izbacivši poslednji mlaz krvave pene kroz usta i nos.

„Dvojica mrtvih?“, upita Balvan.

Boca je tačno osećao mržnju u očima redovnih vojnika koji su se tiskali naokolo, pa se lećnu kad je Korab progovorio: „Trojica, vodniče. Prva dvojica su pokušala da nam odvuku pažnju – druga dvojica su nam se prišunjala otpozadi, pravo ka kolima. Jednog sam ja sredio, a onda je Sipa oterao drugog – valjda ga još juri.“

„Tamo je negde?“, zaprepasti se Balvan. „Kukuljinog mu daha!“

Smeška se ispravi, pa se, hodajući kao pijana, primače mrtvom desetaru i išćupa svoj nož. „Nije u redu“, promrsila je. Okrenula se okupljenima. „Čuvamo praznu burad, budale proklete!“

„Nismo to mi, marinče“, doviknu neko. „To je bila pesničina banda.“

Boca se namrgodi. *Blistig. Bogovi nižnji.*

„Samo nas ostavite na miru“, reče Smeška i okrenu im leđa.

Sipa se vratio, i uhvativši Balvanov pogled, jednom rukom ovlaš dodirnu samostrel što mu je visio iza leve ruke.

Vodnik se okrenu tegljačima. „Diži konopce, vojsko – krećemo dalje.“

Smeška priđe Boci. „Ubijamo svoje... nije u redu.“

„Znam.“

„Čuvô si mi leđa – hvala.“

Klimnuo je.

Gomila okupljenih vojnika se polako rasturala. Zaprežna kola su se pokrenula, odred se rasporedio pored njih, a tela su ostala za njima.

„Čisto ludilo“, reče Korab malo kasnije. „U Sedam gradova...“

„Ne moraš da nam pričaš“, prekide ga Sipa. „Bili smo tamo, sećaš se.“

„Jašta. Samo kažem. Ludilo žedi...“

„To je bilo smišljeno.“

„Desetar, jašta“, reče Korab, „ali ne i ona budala što je krenula na Korika.“

„A oni što su dolazili otpozadi? Smišljeno, Korabe. Nečija naređenja. Nije to ludilo. Nije to ništa slično.“

„Uglavnom mislim na ostale regularce – one što su se primakli čim su namirisali krv.“

Niko nije imao odgovor na to. Boca shvati da i dalje drži kratki mač u ruci. Uzdahnuvši, vratio ga je u kanije.

Nosić je uzeo okrvavljenju košulju i nabio je pod kožni remen jarma, raširivši je preko ključnih kostiju, tamo gde mu je koža bila odrana i bolna. Neko mu je doneo natopljenju, toplu košulju, ali krv na njoj mu nije smetala – već joj je dodavao svoju.

Taljige su bile teške. Još teže sada kad su se deca vozila na svim tim zavežljajima hrane. Ali s obzirom na to koliko je te dece, nisu bile toliko teške koliko bi trebalo da budu. Uglavnom zato što su se deca od gladi pretvorila u kost i kožu. Sećao se gladnih dana iz vremena kad je bio dete, ali svaki put bi se njegov ćaća tih

dana vraćao s nečim za žgoljavce, a Nosić je bio najžgoljaviji od svih. Neki otpadak. Nešto za žvakanje. A njegova mati, odlazila bi s drugim muškarcima i ne bi je bilo po nekoliko dana i noći, ali onda bi se vratila, ponekad u modricama, ponekad uplakana, ali bi donela novac, a taj bi se novac pretvorio u hranu na stolu. Nekad je ćaća mnogo psovao kad god bi to uradila.

Ali sve se svodilo na prehranjivanje žgoljavaca. „*Moje lepe žgolje*“, voleo je da kaže njegov ćaća. A onda, godinama kasnije, kad je garnizon napustio varoš, mati najednom više nije mogla da nabavlja novac onako kao pre, ali ćaća i ona su ipak bili srećniji. Dotad su Nosićeva starija braća već otišla, dvojica u rat, a jedan da se oženi udovicom Karas, deset godina starijom od njega, koju je Nosić potajno voleo svom svojom snagom, tako da je verovatno i bilo najbolje to što je pobjegao tad kad je pobjegao, jer njegov brat verovatno ne bi lepo primio vest o onom što se desilo iza ambara, kad je Karas bila pijana, a možda i nije, al' svakako je bilo zabavno...

Primetio je da neki dečak hoda pored njega. Nosi vrećicu. Ruke su mu bile krvave, lizao ih je da ih očisti.

Doneo si mi ovu košulju, jelda? „Ne valja ti to, žgoljo“, rekao je. „Da piješ krv.“

Dečko se namršti na njega, pa nastavi s lizanjem dok mu šake nisu bile skroz čiste.

... a kasnije je čuo kako mu je jedan brat poginuo ispred Natiloga, a drugi se vratio bez jedne noge, a onda je stigla i penzija, pa mati i ćaća više nisu morali toliko da se muče, naročito kad se i Nosić prijavio u vojsku i počeo da šalje dve trećine plate kući; pola toga je odlazilo njima, pola njegovom bratu i snaji, jer ga je grizla savest zbog bebe i tako to.

Ipak, nije dobro kad si gladan u tim godinama, a izgladnjivanje je najgore od svega. Njegov ćaća je znao da kaže: „*Ak' ne mož' da i' raniš, nemo' da i' rađaš. Kukuljine mu ponosne pritke, ne moraš da budeš genije da to s'vatiš!*“ Nesumnjivo ne moraš, i zato je Nosić nastavio da šalje novac svom žgoljavcu, a slao bi ga i dalje da nisu proglašeni odmetnicima i deztererima, i svim onim imenima koje

vojska izmišlja kad ne radite ono što vam kažu. Dosad je, doduše, taj žgoljavac porastao dovoljno da sam zarađuje, pa je možda njegov brat opozvao ucenu koju je stavio na njegovu glavu. Možda se dosad sve sredilo, prašina se slegla i tako to.

Bilo je lepo misliti da je tako. Ali sada mu je nadošlo da se zaljubi u Visprenu i Mušicu, i zar to nije budalasto, pošto je njih dve a on je samo jedan. Nije, doduše, to video kao problem. Ali žene umeju da budu čudne u takvim stvarima. I u mnogim drugim stvarima, a zato i jesu tolika nevolja.

Tegljač njemu zdesna posrnu. Nosić posegnu jednom rukom i podiže ženu nazad na noge. Zadihano mu je zahvalila.

Elem, žene. Mogao bi da misli o ženama sve...

„Ti si Nosić, 'elda?“

Bacio je pogled ka njoj. Bila je niska, široke butine su joj izgledale snažno – e pa, baš nema sreće, jelda? Ono nešto što bi svakog pravog muškarca nateralo da bali sada ju je dovelo dotle da bude upregnuta kao neka... kao neka... „Aha, to sam ja.“

„Probavala sam da vidim, 'naš?“

„Ne.“

„Čula sam da su ti dvaput odgrizli isto uvo.“

„Pa šta?“

„Pa, ovaj... kako je to moguće?“

„Nemo' mene da pitaš. Za sve je kriv Leb.“

„Leb? Lep Opaki? S njim si se borio?“

„Možda i jesam. Čuvaj dah, vojnici. Vi'š onog žgoljavca tamo? On ič ne priča, zato što je pametan.“

„Zato što ne razume malaški.“

„Dobar izgovor para вреди, uvek kažem. Nego, samo nastavi da vučeš, i misli o nečemu o čemu voliš da misliš. Da skreneš misli sa svega lošeg.“

„O čemu ti misliš?“

„Ja? O ženama.“

„Jasno“, odvrtila je neobično hladnim glasom. „Znači, valjda bi sad trebalo da mislim o visokim pametnim muškarcima.“

Osmehnuo joj se. „Ne moraš to da radiš, curo – jedan 'oda sad uz tebe.“

Dečko je otišao i ubrzo se vratio s još tkanine koju je dao No-siću da zaustavi krvarenje iz nosa.

Kao što je njegov čaća umeo da kaže: „*Ne mož' prokljiviti ženu, pa to ti je.*“ Baš šteta. Bila je nekako lepa, a vala... mogla bi da preznoji i bederina. Ima li čega privlačnijeg od toga? Mislio je da nema.

„Pomislio bi čovek da sam nekakav gubavac. Nisam ja kriv što sam jedared bio mrtav, a možda tak'e stvari kao što je žeđ ne bole toliko kad si jedared već bio mrtav – ne znam.“

„Kondenzovao sam sve što vidim“, reče Bavedikt. „To me je održalo.“

Vrdalama je radoznao posmatrao alhemičara, a onda slegnu ramenima. „Bolje nego da ceo dan trtljaš, valjda.“

Bavedikt otvori usta da nešto kaže, pa ih opet zatvori.

„Kako su mačići?“

„Mačići su sasvim dobro, zapovedniče.“

„Imamo i' dovoljno?“

„Za više od jednog sukoba? Teško je reći, gospodine. Ne bih se brinuo za jednu bitku, da koristimo šta imamo i da se ne suzdržavamo.“ Osvrnuo se ka kočiji, pa dodao: „Razmišljao sam malo o strategiji, gospodine, s obzirom na alhemijske... ovaj... mačiće. Mislim da ne bi trebalo da škrtarimo. U stvari, bolje da uradimo skroz suprotno. Preplavimo bojno polje, udarimo ih tako snažno da ih iznenađenje ošamuti...“

„Zar nisi rekô da nećeš da trtljaš celu noć? Slušaj, to smo rešili pre mnogo godina. Zidovi i talasi, tako smo to zvali. Zidovi su kad držiš formaciju il' čuvaš položaj. Talasi su kad napreduješ. A nema smisla suzdržavati se – osim što zadržiš onu jednu s tvojim imenom, razume se. I svaki će ti miner reći: ako smerаш ti nji' d' ubiješ, oni istovremeno smeraju tebe d' ubiju, to ti jamčim. Mi to zovemo odvrćanje.“

Bavedikt se ponovo osvrnu, mršteći se na vojnike koji su teško gazili pored kočije. Kapetanicama nije bilo lako. Mršale su, ali ne na dobar način. Danima jedva da su progovorile. Iza njih su koračali Kunderili, i dalje vodeći svoje konje – *dobro, nisam Vrdalama rekao celu istinu. Nisam napojio samo volove, ali pomislio bi čovek da bi primetili...*

„Još si živčan?“, upita ga Vrdalama. „I ja bi’ bio, da sam na tvom mestu. Kunderili vole svoje konje. Mnogo. Da mora da bira, mrka kapa koga bi ratnik izabrô, svog konja ili svoju majku. A ti onda odeš i pobiješ i?.“

„Ionako su umirali, zapovedniče. Konju je u danu potrebno više vode nego četvorici vojnika, a Kunderilima je ponestajalo. Pokušaj da pustiš krv dehidriranoj životinji – nije lako.“

„Jašta, i tako sad imaju nemrtve konje, a i dalje nemaju vode, što znači da čitava ta žrtva ne bi ni bila potrebna da si to izveo pre nedelju dana. Žele da te ubiju, alhemičaru – pola dana sam ih ubeđivô da to ne urade.“

Bavedik mrko pogleda Vrdalamu. „Pa maločas si rekao da bi između konja i majke...“

„Spasli svoje majke, naravno. Šta je s tobom, da nisi malouman?“ Alhemičar uzdahnu.

„Nebitno“, nastavi Vrdalama nešto kasnije, „sada smo svi Spaljivači mostova. Pa dobro, istina je, ubili smo ponekog oficira s vremena na vreme, ako su bili dovoljno pokvareni. Ko ne bi? Postavi budalu na čelo i svi ćemo d’ izgubimo glave zbog njega – bolje onda njega prvog ucmekati, ’elda? Al’ ti nisi uradio ništa čime bi to zaslužio. Uostalom, meni trebaš, a trebaš i njima. Tako da... prosto je – niko ti neće prerezati grkljan.“

„Izuzetno mi je laknulo, zapovedniče.“

Vrdalama mu se primaknu, utišavši glas. „Al’ slušaj me... Ima sve da se raspadne – vidiš valjda? Kostolovci – ovi regularci... svi gube razum.“

„Gospodine, ni mi nismo daleko.“

„I ne želimo da nas zahvati pokolj, jasno? Već sam rekô kapetanicama. Ima da se izvučemo čim počne – ’oću da nas deli stotinu

koraka od njih pre nego što počnu da traže koga će sledećeg d'ubiju.“

„Misliš da će dotle doći?“

Vrdalama slegnu ramenima. „Ko bi ga znao. Zasad ih marinci sprečavaju da se osile. Al' svakog časa mož' da dođe do čarke u kojoj će marinac da nastrada. A miris krvi će biti dovoljan, paz' šta ti kažem.“

„Kako bi Spaljivači mostova to rešili, gospodine? U svoje vreme.“

„Jednostavno. Isteraš lajavce na čistac i pobiješ i'. To su oni što ne prestaju da kukumavče, da prodaju maglu, i pride lože one gluplje da naprave neku glupost. U nadi da će se sve raspasti. Ja...“ – pokazao je bradom ka koloni što je koračala pored njih – „ja bi' zaskočio Blistiga i odvučô ga u pustinju – i ceo bogovetni dan niko ne bi mogô da spava od njegovog vrištanja.“

„Nije ni čudo što su vas proglasili odmetnicima“, promrmlja Bavedikt.

Nebo na istoku postajalo je sve svetlije, sunce se dizalo da zarati sa Strancima od žada pre nego što zarone iza severnog obzorja. Kolona se razbila na delove; skupine vojnika širile su se sa obe strane staze. Potanjali su, pognutih glava, oružje i oklopi bi im zazvečali kad naprtnjače padnu na zemlju. Tegljači su se zaustavili, s mukom se oslobodili teških jarmova. Među Kundrilima se zaorilo naricanje kad je još jedan konj posrnuo i pao na bok – sevnuli su noževi, i ovog dana će biti dovoljno krvi za piće, iako se niko od Spaljenih Suza tome nije radovao.

Tamo gde su se zaprege zaustavile, tamo su se smestili i marinci, zakrvavljenih očiju, lica mlitavih od iscrpljenosti. Vojnici su se na sve strane kretali kao starci i starice, s mukom podizali zaslonne i zastore, razmatavali čaršave, zastajali da se odmore između dva zadatka. Polako su vadili oružje, popravljali nova oštećenja nauljenim brusnim kamenom, ali taj čin je bio gotovo bezuman: nagonski pokreti posmatrani tupim, zlovoljnim pogledima.

A onda su iz zaprežnih kola izašla deca, po dvoje, po troje, i umešala se među vojnike. Nisu došla da mole ili prose, već samo da sede, da paze na vojnike dok spavaju. Ili dok pate zagledani u prazno. Ili, u nekim slučajevima, dok tiho umiru.

Vodnica Sinter je sve to posmatrala naslonjena na točak kola koje su čuvali. Plaho pojavljivanje deteta u svakoj toj skupini imalo je čudno dejstvo na vojnike. Prestajali bi da se prepiru, da se mrko gledaju, ozlojeđenost bi isparila. Oni koji nisu mogli da spavaju prevrnuli bi se na bok i predali umoru. Drugi su gutali bol, a i oni što su ridali bez suza na kraju bi zanemeli.

Kakav je to dar? Nije mogla da shvati. A kad bi se vojnik probudio s nadolaskom sutona i pored sebe zatekao sitnu, nepomičnu priliku, hladnu i bledu pod zamirućim svetlom... videla je kako bi se odred okupio da položi krhotine kristala preko beživotnog deteta i podigne svetlucavu humku. A vojnici bi onda odsecali amajlije s pojaseva i remenja – kosti koje su nosili čak iz Arena – i polagali ih na tu bedu malu hrpu kamenja.

„Ubijaju nas.“

Pogledala je ka sestri koja je sedela naslonjena na zadnji točak, pružene noge u udlagama. „Ko to ovog puta, Ljupčice?“

„Dolaze da podele poslednje trenutke. Naše. Njihove. Nije pošteno, to što donose.“

Sinter zaškilji ka Ljupčici. *Otišla si, sestro. Hoćeš li se ikada vratiti?* „Ne znam šta donose“, rekla je.

„Ti i ne možeš da znaš.“

Tupo buđenje srdžbe, koja odmah zatim splasnu. „Zašto to kažeš?“

Ljupčica joj pokaza zube, sklopljenih očiju, potiljka uglavljenog između dva paoka. „Ono što si ti oduvek imala, Sinter. Ono što ja nikad nisam imala. Zato ti to ne vidiš. Ne prepoznaješ. To bi bilo kao da pogledaš u sopstvenu dušu, a to niko ne može. O, pričaju ljudi da mogu. Pričaju o otkrovenjima, ili o istini. Svim tim sranjima. Ali u nama nešto ostaje skriveno. Zauvek.“

„Nema ničega skrivenog u meni, Ljupčice.“

„Ali ova deca – sede, gledaju, primaknu se blizu da legnu... boli te da ih vidiš, zar ne?“

Sinter skrenu pogled.

„Budalo jedna“, uzdahnu Ljupčica. „Oni donose *dostojanstvo*. Isto kao ti. Isto kao sama zapovednica – šta misliš, zašto je toliko nas mrzi? Ne voli očima da je vidi? Ona nam pokazuje sve ono na šta ne želimo da budemo podsećani, jer za većinu nas ništa nije toliko teško pronaći kao dostojanstvo. Ništa. I eto, oni nam sada pokazuju kako umreti dostojanstveno – pokazuju nam tako što sami umiru, i što nas puštaju da umremo dok paze na nas.

Zapovednica je rekla da ćemo biti *bez svedoka*. Ova deca se ne slažu.“

Ali ionako je sve to besmisleno.

„Zar si mislila da će biti lako?“, nastavi Ljupčica. „Zar si mislila da nećemo početi da vučemo noge? Prešli smo pola sveta da stignemo dovde. Odavno smo prestali da budemo vojska – i ne, ne znam šta smo sada. Mislim da na celom-celcatom svetu ne postoji osoba koja bi mogla da nas nekako imenuje.“

„Nećemo uspeti“, reče Sinter.

„Pa šta?“

Sinter se osvrnu ka sestri. Pogledi im se nakratko ukrstiše. Odmah iza Ljupčice pogureno je sedeo desetar Obod i utrљjavao ulje u patrljak desne ruke. Nićim nije pokazivao da sluša njihov razgovor, ali Sinter je znala da sve čuje. Isto kao i Medeni, ispružen pod umazanim platnom kojim je štitio oči od sunca. „Pa dobro, Ljupčice, ti ne mariš. Nikada i nisi.“

„Svrha svega ovoga nije u preživljavanju, Sinter. Ima već neko vreme kad je to prestalo da bude svrha.“

„Ma nije valjda“, brecnula se. „Ajde, prosvetli me.“

„Već znaš. I sama si to rekla – nećemo uspeti. A ova deca, ona dolaze među nas kao homunkuli. Stvorena od svega onog čega smo se odrekli tokom života – dostojanstva, integriteta, istine – svega toga... i pogledaj ih: kost i koža, šaka jada. Nismo se dobro odnosili prema onome što je bilo najbolje u nama, zar ne, sestro?“

Da su suze bile moguće, Sinter bi ih isplakala. Umesto toga, samo se spustila na tvrdu zemlju. „Trebalo je da pobegneš“, rekla je.

„Kladim se da zapovednica to govori sebi hiljadu puta dnevno.“

Zapovednica? Sinter odmahnu glavom. „Nije ona neko ko bi pobegao.“

„Nije, a nisi ni ti. A sada ispada da nisam ni ja.“

Ovo nije moja sestra.

„Mislim da će nam sutrašnji marš biti poslednji“, nastavi Ljupčica. „I znaš šta? To je u redu. Vredelo je pokušati. Neko bi trebalo to da joj kaže. Vredelo je pokušati.“

„Nema paukova“, reče Helijan, ponovo spustivši glavu na vreću za spavanje. „Nema boljeg od ovoga. Ova pustinja, ovo je raj. Nek muve i moljci kapanci dobiju moj leš. Čak i oni prokleti skakavci mesojedi. Nijedan pauk neće napraviti gnezdo u očnim dupljama moje lobanje – šta može da bude bolje od toga?“

„Što se tol’ko plašiš od nji’, vodnice?“

Razmislila je o tome. Ali misli su joj odlutale, i ugledala je gomilu lobanja, i sve su se smešile. A i što da se ne smeše? O da, nema paukova. „Moj otac zna da ispriča jednu priču, naročito kad je pijan. Misli da je proketo smešna, ta priča. Ma čekaj, je l’ to bio moj otac? Možda je bio moj stric. Ili čak moj očuh. Možda čak otac mog brata, on je živeo nešto dalje niz ulicu. Nebitno, bila je to priča, a kako se on samo smejaao! Video si Kartul, Možda. Pauci dovoljno veliki da pojedu galeba, jelda?“

„Jašta, vodnice, bio sam tamo jednom. Jezivo mesto.“

„Oni crvenih leđa su najgori. Nisu veliki, nisu toliko otrovni sami po sebi. Pojedinačno, hoću reći. Stvar je u tome što, kad se izlegu, ima ih na hiljade, i danima se ne razdvajaju, jer tako mogu da ubiju krupan plen i nahrane se, znaš? A čaure s jajima mogu da budu sakrivene bilo gde.“

I tako, imala sam možda dve godine. Svaki dan, po ceo dan, bila sam u kolevci, pošto je moja majka čekala novo dete, ali je stalno pobojevala od groznice i na kraju ga je izgubila, što je bilo glupo,

pošto smo imali dobrog iscelitelja u ulici, ali otac bi propio sav novac koji zaradi. Nebitno... Imala sam jednu lutku..."

„O, bogovi, vodnice..."

„Jašta, izašli su joj iz glave. Projeli punjenje, pa izbili na oči i usta i sve otvore. I tamo zatekli mene: hranu. Moj polubrat je naišao i našao me. Glava mi je natekla dvostruko, oči nisi mogao da mi vidiš – i gušila sam se. Izbrojali su dve stotine ujeda, možda više, pošto su uglavnom bili u kosi. E sad, kad bolje razmisliš, bila sam preveliki plen čak i za hiljadu crvenoleđnih beba. Ali bogami su se potrudile."

„I ta priča mu je bila smešna? Kakav to seronja..."

„Pripazi na jezik, pričaš o mom ocu. Ili stricu, ili očuhu, ili tipu niz ulicu."

„Sada mi je jasno, vodnice", reče Pipavi. „U redu je. Jasno mi je. To bi svakom ostavilo ožiljak za ceo život."

„Priča nije gotova, desetaru. Još nisam stigla do poente. Vidiš, ja sam jela te proklete paukove. Jela sam ih kao slatkiše. Kažu da mi je trbuh bio natečen još gore nego glava, i zato sam se toliko gadno gušila – ujedali su me čitavim putem do dole."

I tako su mi doveli isceliteljku, a ona je ni iz čega prizvala velike komade leda. U moja usta. U grlo. I svuda oko vrata. Pričaju da sam doživela kap, od tolikog leda. Odumro mi je deo mozga koji zna kad treba da se stane." Zagledala se u sve svetlije nebo. „Kažu da sam prvo piće ukrala iz očevih zaliha kad mi je bilo šest godina. Toliko sam se napila da su ponovo morali da dovedu isceliteljku. I tada je vraćala, pogledala u moju dušu i rekla da me čeka život pun nevolja."

Nečija ruka joj ovlaš dodirnu mišicu. „Od te priče se srce cepa, vodnice."

„Jelda?" *Valjda se cepa. Naravno, upravo sam je izmislila. Da ih malo pogodimo u žicu, da vidimo saosećanje na njihovim slatkim malim licima. Nema šta mi sada ne bi oprostili.*

Zašto mrzim paukove? Bogovi, pa ko ih ne mrzi? Kako glupo pitanje.